

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Професійний розвиток педагога

Матеріали IV регіонального науково-практичного семінару
*«Сучасний вчитель початкових класів:
реалії та перспективи»*
10 грудня 2013 року

Рівне
Видавець О.Зень
2013

УДК 373.3.011.3-051.
ББК 74.204.2
П-84

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 4 від 24 листопада 2013 р.)

Програмний комітет:

- Постоловський Руслан Михайлович** – кандидат історичних наук, професор, ректор РДГУ – **голова оргкомітету**;
- Поніманська Тамара Іллівна** – кандидат педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи РДГУ – **заступник голови оргкомітету**;
- Павелків Роман Володимирович** – доктор психологічних наук., професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи РДГУ – **заступник голови оргкомітету**;
- Сілков Валерій Васильович** – кандидат педагогічних наук, професор, декан педагогічного факультету РДГУ;
- Колупаєва Тетяна Євстафіївна** – кандидат педагогічних наук, професор;
- Бричок Борис Павлович** – кандидат педагогічних наук, професор;
- Яковишина Тетяна В'ячеславівна** – кандидат педагогічних наук, доцент;
- Гудовсек Оксана Анатоліївна** – кандидат педагогічних наук, доцент;
- Шевців Зоя Михайлівна** – кандидат педагогічних наук, доцент;
- Бричок Світлана Борисівна** – кандидат педагогічних наук, доцент;
- Боровець Олена Віталіївна** – кандидат педагогічних наук, доцент;
- Веремчук Алла Петрівна** – кандидат педагогічних наук, доцент;
- Міщеня Оксана Миколаївна** – кандидат педагогічних наук, доцент;

Рецензенти:

- Чепіль Марія Миронівна** – доктор педагогічних наук, завідувач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
- Пальчевський Степан Сергійович** – доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної і соціальної педагогіки та управління освітою Рівненського державного гуманітарного університету

Професійний розвиток педагога. Матеріали IV регіонального науково-практичного семінару «Сучасний вчитель початкових класів: реалії та перспективи» – Рівне: О.Зень, 2013.- 160 с.

ISBN 978-617-601-074-6

У матеріалах IV регіонального науково-практичного семінару подаються статті викладачів Рівненських вищих навчальних закладів, статті та конспекти навчальних занять вчителів загальноосвітніх шкіл. Представлена тематика розроблена з урахуванням сучасного вітчизняного та зарубіжного педагогічного досвіду, досягнень педагогічної та психологічної науки.

Матеріали були представлені на науково-практичному семінарі "Сучасний вчитель початкових класів: реалії та перспективи", проведеного кафедрою педагогіки початкової освіти за участю представників міського управління освіти, викладачів, завучів та вчителів шкіл.

Матеріали розраховані на викладачів, вчителів та студентів психолого-педагогічних спеціальностей.

*За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей.
Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.*

ISBN 978-617-601-074-6

© Автори статей, 2013

Однак засвоєння норм літературної вимови значно удосконалюється за одночасного вивчення кількох мов та широким побутованням материнської мови, їх контактами на рівні комунікації. З огляду на це особливою актуальності набуває й така проблема, як урахування негативного впливу діалектної мови у формуванні орфоепічних норм українського мовлення на початковому етапі шкільного навчання. Діалектний акцент – це мимовільне спотворення звуків під впливом місцевої говірки при вимові.

Внаслідок спостережень виявлено такі фонетико-орфоепічні помилки українського літературного мовлення молодших школярів:

- 1) нерозрізнення окремих голосних звуків;
- 2) нерозрізнення окремих приголосних звуків;
- 3) змішування окремих звуків за твердістю-м'якістю;
- 4) скорочення слова (у закінченнях дієслів): *читають, пишуть, ідуть*;
- 5) неправильне наголошування;
- 6) тверда вимова приголосного звука [ц] в кінці слова, а також перед голосними [а], [о], [у], наприклад: [ол'іве□ц], [гости□нец], [пра□ца].
- 7) вимова звука [і] замість [у] у словах *кіслий, хітрий, лихий, відно, пташки*;
- 8) вимова звука [у] замість [і] у словах *кунь, вун, стул*;
- 9) заміна звукосполук [гі], [кі], [хі] на [зі], [кі], [хі]: (*рокі, мурахі, нозі*);
- 10) уподібнення дзвінких приголосних до глухих *сусім, обім, дорішка, ріште*.

Під час спілкування з учнями ми відразу помічаємо помилку у вимові слова, якщо замість однієї фонемі буде вимовлена інша. Неправильна вимова звуків негативно впливає на орфоепію школярів.

І тому завдання вчителя – сформувати в учнів навички артикуляції кожного окремо взятого звука відповідно до встановлених норм їх промовляння. Для виправлення діалектних відхилень від літературної норми вчитель має застосовувати різноманітні тренувальні фонетичні вправи, розраховані на автоматизацію вимовних дій під час стимульованого спілкування учнів. Вони можуть полягати у вимовлянні окремих слів із допущеними помилками або ж у читанні спеціально дібраних уривків художньої літератури.

Методика усунення зазначених недоліків у вимові школярів потребує цілеспрямованих методичних прийомів. Щоб допомогти учням почути відмінність між власною та зразковою літературною мовою, корисно використовувати *магнітофонні записи мовлення майстрів слова, радіо, відвідування театру*. Учні чують недоліки власного мовлення, намагаються наблизити свою вимову до прослуханого зразка. Необхідно заострити увагу на виробленні *навички чіткого проговорювання (артикулювання) кожного звука*, а також потреби в роботі, спрямованій на усунення з їхньої артикуляційної бази ненормативної вимови, спричиненої діалектним оточенням чи невиправданим перенесенням артикуляції звуків іншої мови, якою мовець користується в повсякденному вжитку.

Таким чином, успішний процес формування фонетико-орфоепічної компетентності в молодшого школяра спирається на наступні теоретичні засади: адекватність усного мовлення орфоепічним нормам з наступним свідомим їх засвоєнням, розуміння причин виникнення мовних відхилень від літературних норм вимови, виявлення шляхів їх подолання.

Під час формування фонетико-орфоепічної компетентності в молодших школярів зосереджується увага на виправленні помилок діалектного характеру, а саме: в складах з наголошеними голосними звуками, поширених звукосполукках, словоформах із відмінними від літературної вимови чергуваннями, словоформами з лексикалізованою звуковою структурою, уподібненні дзвінких і глухих звуків, інтерференційного характеру тощо.

Список використаних джерел

1. Головин Б. Н. Основы культуры речи : учеб. для вузов по спец. «Рус. яз. и лит.» / Б. Н. Головин. – 2-е изд., испр. – М. : Высшая шк., 1988. – 320 с.
2. Речь. Речь. Речь: кн. для учителя нач. кл. по развитию речи учащихся / Л. И. Величко, З. А. Доморацкая, Т. А. Ладыженская и др.; под ред. Т. А. Ладыженской. – М.: Педагогика, 1983. – 144 с.
3. Сосницька Н. Формування фонетичної та орфоепічної компетентності учнів / Н. Сосницька // Поч. освіта. – 2005. – №3. – С. 6-8.

ВЗАЄМОДІЯ ПЕДАГОГА ТА СІМ'Ї ПРИ ФОРМУВАННІ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Усач Лариса Володимирівна
викладач кафедри педагогіки початкової освіти
Рівненського державного гуманітарного університету

Ключовою проблемою для України щодо розвитку освіти є пошук відповіді на питання – як «гармонізувати, урівноважити спроможність освіти задовольнити потреби державотворення, націєтворення із адекватними відповідями на виклики глобалізації» [2].

Сучасна освіта повинна забезпечити готовність особистості до життя в полікультурному світі: толерантно ставитися до представників різних етносів, примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, оберігати власну етнічну самобутність. Основою етнокультурного виховання школярів повинні бути педагогічні традиції українського народу, сім'ї, як його частини, загальнолюдські принципи, здобутки світової культури.

Національна доктрина розвитку освіти передбачає формування етнокультурної компетентності школярів у процесі навчання.

«Етнічний довідник» трактує зміст поняття «Компетентність етнокультурна» як особистісну якість, «що формується в результаті цілеспрямованого і спонтанного, організованого і стихійного засвоєння людиною (у процесі соціалізації) культури свого народу в усіх її виявах: традиційно-побутових, фольклорних, професійних, в наукових та емпіричних знаннях, на емоційному і раціональному рівнях» [7].

В сучасній українській освіті утверджується національна спрямованість, яка ґрунтується на культурно-історичних цінностях українського народу, його традиціях і духовності. Держава створює належні умови для забезпечення «...виховання особистості, яка усвідомлює свою належність до українського народу, сучасної європейської цивілізації, орієнтується в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовлена до життя і праці у світі, що змінюється; збереження та збагачення українських культурно-історичних традицій, виховання шанобливого ставлення до національних святинь, української мови, а також до історії та культури всіх корінних народів і національних меншин, які проживають в Україні, формування культури міжетнічних і міжособистісних відносин» [1,2].

Державна політика в сфері освіти, згідно з положеннями Національної доктрини розвитку освіти, має забезпечити створення умов для творчої самореалізації особистості: «виховання покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя, оберігати і примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну та правову державу як невід'ємну складову європейської та світової спільноти» [1,2].

Формування етновиховного простору початкової школи забезпечить засвоєння основних духовних цінностей національної та світової культурної спадщини, здатність формувати себе в просторі культури, передусім як творця, а не пасивного споживача культурної продукції.

Тому можна стверджувати, що етнокультурна компетентність особистості набуває дедалі більшої значущості, адже через занурення дитини у світ культури власного етносу та кращих зразків світової культури можна досягти становлення її духовного потенціалу.

Проблеми формування етновиховного простору сучасної школи розглядаються сучасними науковцями в різних аспектах: методологічні основи реалізації компетентнісного підходу до навчання – Н. Бібік, О. Пометун, О. Савченко; особливості засвоєння дітьми та молоддю елементів етнокультури в освітньому просторі загальноосвітньої школи – В. Євтух, О. Джуринаський, Г. Дмитрієв, Т. Мацейків, Т. Поштарьова; формування етновиховного простору початкової школи – Г. Воробей, Е. Заредінова, Г. Кловак, Н. Кузьменко, Л. Ходанич, Н. Чернуха. Значущість культурно-соціального аспекту сімейного виховання виділяють Е. Заредінова, Т. Кравченко, В. Федяєва.

Загально визнано, що органічним компонентом освіти, що охоплює всі її складові, є національне виховання, яке при організації національно зорієнтованого навчально-виховного процесу має пронизувати як навчальну так і виховну складову, наповнювати народознавчим змістом увесь навчальний матеріал. В його основу повинні бути покладені принципи гуманізму, демократизму, єдності сім'ї зі школою, наступності та спадкоємності поколінь.

Саме на реалізації принципу єдності сім'ї зі школою зупинимо нашу увагу.

Проблема взаємодії сім'ї та школи у вихованні та навчанні дітей постала з моменту виникнення шкіл як організованих інституцій, проте й досі не подолано розрив між суспільним та сімейно-родинним вихованням.

Навчальний і виховний процес сучасної школи відходить від просвітницько-прогресистських ідей і спрямовує свою діяльність на здійснення життє- та культуротворчої місії; від маніпулятивної, авторитарної, масовізованої педагогіки до педагогіки особистісного розвитку, співробітництва; від казарменного, стандартного оточення до створення повсякденно-побутового середовища, своєю затишністю наближеного до «домівки» [6]. А етнізація дитини саме і започатковується в рідному домі, з участі в сімейних звичаях та обрядах, із народної пісні, причетності до народної творчості.

Приходить час, коли орієнтація школи на сім'ю, родину, етнопедогогіку, на творення в школі середовища для дітей, подібного до домівки, стає не мрією, а необхідною реальністю. «Говорячи про домівку, розуміємо не стільки будівлю, скільки життєвий простір, сфокусований у домівці, шляхи та спосіб буття у світі в злагоді з іншими людьми та природою». [6, 201.]

Для того, щоб, як сказано в Національній доктрині розвитку освіти, в епоху глобалізму усвідомити «свою належність до українського народу, сучасної європейської цивілізації, зберегти й продовжити українські культурно-історичні традиції, виховати шанобливе ставлення до українських національних святинь, української мови, історії та культури всіх національностей, які проживають в Україні» [1,4], має бути створене середовище для дитини, в якому рівнозначно поціновувалися б інновації інформаційно-технологічного суспільства та правічні традиції, звичаї, обряди рідного народу, мовні, мистецькі, духовні, господарські, побутові особливості, що їх сім'я, родина, рід, нація, держава проносять крізь віки, збагачуючи загальнолюдську культуру.

Сім'я є природним середовищем первинної соціалізації дитини, джерелом її матеріальної та емоційної підтримки, засобом збереження і передавання культурних цінностей від покоління до покоління. Члени родини повинні готувати дитину до життя і практичної діяльності, забезпечити раціональну організацію її життя, допомогти засвоїти позитивний досвід старших поколінь, набути власного досвіду поведінки і діяльності. Оскільки метою виховання підростаючого покоління є формування всебічно розвиненої особистості, сім'я, як і школа, здійснює моральне, розумове, трудове, естетичне і фізичне виховання.

Сім'я - різновіковий колектив. Тут формується світогляд дитини, її ставлення до навколишнього світу. Спільне ведення домашнього господарства впливає на рівень матеріальної забезпеченості, можливості самореалізації особистості, її смаки, уподобання, ціннісні орієнтації, культуру. У сім'ї дитина набуває вмінь і навичок в різних сферах суспільного життя, насамперед, навичок людського спілкування.

На думку М.Стельмаховича, сімейне виховання має бути спрямоване на розвиток тіла, душі, розуму. Тілесне виховання передбачає зміцнення здоров'я, сил, правильний фізичний розвиток дитини. Духовно-моральне виховання передбачає формування у дітей високої духовності та моральної чистоти. Відбувається воно завдяки добре налагодженому духовно-моральному життю у сім'ї, вчинкам людей, прикладу батьків. Правильно поставлене розумове виховання в сім'ї розкриває перед дітьми широкий простір для нагромадження знань як основи для формування наукового світогляду, оволодіння основними розумовими операціями (аналізом, синтезом, порівнянням), вироблення інтелектуальних умінь (читати, слухати, висловлювати свої думки усно і на письмі, рахувати, працювати з книгою та ін.). Воно готує дітей до розумової діяльності.

До функцій, що їх має реалізувати сім'я, М.Стельмахович відносив: відтворення і продовження роду, організацію домашнього господарства, збереження і передачу наступним поколінням духовних і матеріальних цінностей, а також життєвого досвіду, вмінь і навичок працювати тощо. За поетичним висловом науковця, сім'я – «святій вузол», «життєвий осередок», «святиня людського духу», «найбільша вихователька»[3.] Сім'я – джерело продовження життя нації, морально-духовного і фізичного. А звідси й переконання, що станом сім'ї визначається і стан суспільства.

Вибудовуючи свої педагогічні погляди з урахуванням віковичного народного виховного досвіду, В.О.Сухомлинський наголошував: «У вихованні дітей, творенні й захисті майбутнього кожен може досягти досконалості – стати справжнім майстром, художником, поетом, мудрецем, великим громадським діячем. Мудрість батьківства й материнства – неоціненне моральне багатство... Ви виховуєте своїх дітей кожним своїм кроком, кожним вчинком. Ви – перше уявлення про людину, яке відкривається перед дитиною, як тільки вона починає пізнавати світ. В образі батька і матері дитина відкриває для себе перше поняття про єдність «хочу» і «треба». Хороші або погані діти – це дзеркало вашої моралі, вашого громадянського обов'язку, вашої поведінки, вашої культури» [5, 391 - 392].

Інтерес до сім'ї – вічної та незнищеної людської спільноти – зумовлений багатьма чинниками. Родинна етнопедагогічна система догляду за дитиною, її виховання, «виведення у люди» повноправно входить у сферу наукових досліджень педагогів, медиків, соціологів та ін.

Особливо яскраво спалахнула зацікавленість проблемою взаємодії сім'ї та школи у 60-х рр. ХХ століття, (коли посилювався інтерес до сімейного виховання і в 70-80-х рр. учені В.Сухомлинський, М.Стельмахович, М.Вовчик-Блакитна, О.Скнар, В.Тарасенко, О.Проскура та ін. розкривають роль перших вихователів дитини – батьків) та в останні десятиліття ХХ ст. (у наукових дослідженнях В.Постового, Т.Алексеєнко, О.Злочевського, Т.Говорун, А.Марушкевич та ін. розробляються нові методи роботи учителів з батьками, переглядаються системи педагогічного всеобучу, здійснюються пошуки організаційно-педагогічних підходів до роботи з «важкими сім'ями» та ін.)

Стратегічними цілями розвитку освіти України ХХІ сторіччя передбачено налагодження партнерства у взаємодії сім'ї і школи, яке повинно сприяти активнішому залученню батьків до громадських справ. У початкових класах загальноосвітньої школи виховну практику слід спрямовувати на інтегрування зусиль сім'ї, школи, засобів масової інформації, референтних груп для формування життєво активного, гуманістично спрямованого громадянина української держави.

Чітко проглядається тенденція рівнозначного поцінювання інтелекту та інтуїції, раціональності та ірраціональності, що потребуватиме більш теплого, людяного, близького до родинного, домашнього середовища там, де навчаються діти. Пережила себе роль учителя як єдиного ретранслятора знань: доросла людина нині визнається і вчителем, і учнем. Діяльність вчителя і учня взаємно спрямовані на те, щоб вчитися один в одного і один через одного. Стосунки в родині, спілкування, ведення спільного господарства, побут, неписані закони життя спільнот - в усьому цьому шукаються зразки суспільних взаємовідносин.

В народі здавна існують звичаї та обряди, що відзначаються у родині й школі: родичівська рада благословляла отрока на грамоту, духовний отець читав молитву покровителям навчання – чудотворцям-безсрібникам Кузьмі і Дем'яну, пророкові Науму, учневі вчитель дарував іконку, урочисто відзначався обряд постриження. Батьки брали участь у навчанні дітей ремеслам: різьбярству, гончарній справі, лозоплетінню. Діти разом з батьками проживали в народному календарно-обрядовому колі, навчалися молитов, народних пісень.

Саме в молодшому шкільному віці, згідно з результатами досліджень О.Романової (Білорусь), спостерігається суттєве зростання етнічних знань, не просте повторення, а систематизація інформації, одержаної від дорослих[4]. Тому, етновиховну діяльність варто інтенсифікувати саме в цей віковий період, коли в дитини формується не лише відчуття себе представником певної етнокультурної групи, а й

систематизуються знання про інші народи та їх культури, формується ставлення до них, своєрідна їх оцінка, формуються основи поведінкової моделі щодо своєї та інших етнічних груп.

Виховання молодших школярів здійснюється у процесі навчально-пізнавальної діяльності як провідної шляхом внесення ціннісних складових, ознайомлення з якими розпочалося в сімейному колі, у зміст навчальних предметів. Усвідомлення моральних явищ і узгодження поведінки характеризуються емоційними узагальненнями, аналізом ситуацій та вчинків, які відповідають загальнолюдським етичним цінностям.

Механізмом формування національних цінностей виступає національна культура та її складові: мова, традиції, звичаї, обряди, фольклор, мистецтво, етикет, побут, окремі особистості – національні символи, які виконують подвійну роль: з одного боку, самі виступають національними цінностями, а з другого – є механізмом їх формування.

Формування етнокультурної компетентності молодших школярів відбувається цілеспрямовано і стихійно в результаті впливу різних соціальних інституцій. Серед них: сім'я, школа, засоби масової інформації, неформальні дитячі об'єднання тощо. Роль вчителя в процесі формування етнокультурної компетентності молодших школярів є надзвичайно важливою, адже вчитель, на відміну від інших соціальних інституцій, має змогу в умовах навчально-виховного процесу цілеспрямовано і систематично передавати учням знання про національну культуру та культуру інших народів, організувати пошук учнями інформації етнонаціонального змісту, стимулювати відповідну поведінку, формувати позитивне ставлення до здобутків попередніх поколінь, народних звичаїв і традицій, розвивати бажання досліджувати і оберігати національні цінності. Саме вчитель, формуючи етнокультурну компетенцію учнів, у співпраці з їх батьками, може здійснювати реалізацію ряду завдань, що стоять як перед сім'єю, так і перед школою:

- виховання фізично і морально здорової дитини, забезпечення необхідних екосоціальних умов для повної реалізації можливостей її розвитку; створення атмосфери емоційної захищеності; опанування моральними цінностями, засвоєння ідеалів, культурних традицій, етичних норм взаємин між близькими людьми та в суспільному оточенні; залучення дітей до світу знань: вивчення народних казок, прислів'їв, приказок, пісень, дум, лічилок тощо;

- виховання поваги до школи та вчителя, прагнення до освіти й творчого самовдосконалення; включення школяра у спільну з дорослими діяльність, розвиток працелюбності, спрямування його зусиль на турботу про навколишнє середовище;

- забезпечення духовної єдності поколінь, збереження родинних традицій, сімейних реліквій, вивчення родоводу; прилучення дітей до народних традицій, звичаїв, обрядів, виховання у них національної свідомості та самосвідомості.

Здійснення співпраці школи і сім'ї має ґрунтуватися на принципах гуманістичної педагогіки: пріоритетності сімейного виховання, громадянськості, демократизму, гуманізації взаємин суб'єктів педагогічного процесу, ретроспективності, педагогізації батьків.

Тісний взаємозв'язок школи та сім'ї може розвиватися завдяки педагогічній освіті батьків і залученню їх до виховної, організаційної і навіть навчальної роботи. Науковцями, методистами та вчителями-практиками розроблено багатий арсенал форм і методів роботи з батьками.

Здійснюючи педагогічну освіту членів сімей учнів свого класу, вчитель початкової школи може запропонувати батькам взяти участь у педагогічному лекторії, позакласному педагогічному всеобучі, університеті педагогічних знань, науково-практичній конференції батьків з проблем виховання; запросити на день відчинених дверей, тематичний вечір педагогічних запитань та відповідей чи класні батьківські збори; надати індивідуальну консультацію чи запропонувати ознайомитися з психолого-педагогічною літературою; відвідати батьків учня вдома чи надіслати їм листа. Встановленню контактів сприяє спілкування з батьками у процесі виконання ними педагогічних доручень. Це може бути керівництво гуртком за інтересами, дитячим клубом, спортивною секцією; допомога в організації екскурсій, навчальних занять, виховних годин, походів, фольклорних експедицій, зустрічей з цікавими людьми; у створенні бібліотеки, вирішенні господарських завдань. Для забезпечення форм і змісту співпраці школи і батьків можна використати усні журнали, тематичні заходи «Дерево роду» - зустріч поколінь; «У сімейному колі», «Родинний міст» - зустрічі з батьками та обговорення проблем виховання; «Народна світлиця» - звернення до сімейних традицій у народному вихованні; «День добрих справ» - спільна трудова діяльність педагогів, батьків і дітей; «Дискусійний клуб» - обговорення проблемних питань виховання; «Аукціон ідей сімейного виховання»; «Дні довіри»; «Сімейні дні в класі» тощо.

З огляду на все вищесказане ми прийшли до висновку, що етнокультурна компетентність особистості набуває дедалі більшої значущості, адже через занурення дитини у світ культури власного етносу та кращих зразків світової культури можна досягти становлення її духовного потенціалу. Обов'язковою дидактичною умовою формування етнокультурної компетентності є доповнення змісту навчальних предметів у початковій школі народознавчим матеріалом.

Надзвичайно важливим завданням педагога при формуванні етнокультурної компетентності учнів початкової школи є ознайомлення їх з надбаннями національної культури, залучення до дослідження родинних реліквій, привчання до їх збереження й передачі іншим поколінням шляхом створення і захисту проєктів, пошуково-етнографічної діяльності.

Сім'я була є і буде природним середовищем для фізичного, психічного, соціального і духовного розвитку дитини, основним джерелом її виховання, матеріальної та емоційної підтримки, психологічного захисту, скарбницею збереження і передачі національно-культурних цінностей прийдешнім поколінням. Саме

сім'я повинна передусім залучати дітей до освіти, культури і прищеплювати їм навички здорового способу життя, загальнолюдські духовні цінності, норми суспільного життя.

Вчитель початкової школи, співпрацюючи з батьками учнів при формуванні етнокультурної компетентності повинен здійснювати реалізацією спільних для сім'ї та школи завдань щодо виховання життєво активного, гуманістично спрямованого громадянина української держави, використовуючи все різноманіття форм і методів взаємодії.

Список використаних джерел

1. Національна доктрина розвитку освіти// Освіта України. – 2002.- 24 квітня – 1 травня.
2. Пономаренко В.М. Політика освітніх реформ в Україні / В.М.Пономаренко. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2010_32/.../F11_doc.pdf.
3. Стельмахович М.Г. Українська родинна педагогіка. / М.Г.Стельмахович – К., 1996.
4. Стефаненко Т. Етнопсихологія / Т.Стефаненко. – М.: ИПРАН Академический Проект, Екатеринбург, 2000. – 320 с.
5. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5 т. – Т.2.- К.: Рад. Шк., 1976. – С. 391 - 392
6. Усатенко Т.П. Українська національна школа: минуле і майбутнє. / Т. П. Усатенко – К.: Наукова думка. – 2003. – 201 с.
7. Шульга М. Компетентність етнокультурна /М.Шульга// Етнічний довідник. Поняття та терміни./ - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.soc.univ.kiev.ua/LIB/PUB/Y/YEVTUKH/index.htm>.]

УРОК МАТЕМАТИКИ. 3 КЛАС

*Фірсова Ольга Валеріївна,
Початкових класів, вища кваліфікаційна категорія,
спеціалізована школа №15, м. Рівне*

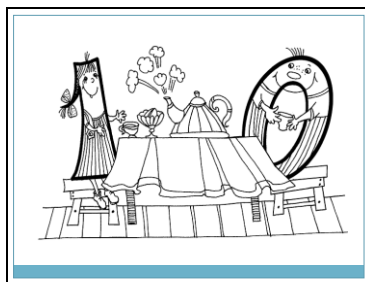
Тема. Множення чисел 0 і 1. Множення на 0 і 1. Розв'язування задач.

Мета. Ознайомити учнів з випадками множення, коли одним з множників є число 0 або 1; вправляти учнів в обчисленні значень виразів, які містять множення з числами 0 і 1; розвивати вміння розв'язувати задачі; розвивати пам'ять, логічне мислення, увагу; виховувати відповідальне ставлення до навчання, дружнє ставлення до товаришів.

Обладнання. Комп'ютер, картки з завданнями, таблиці, дзеркало та капелюх.

Хід уроку.

I. Організація класу. (Слайд 2)

1. Привітання.

2. Вправи на концентрацію уваги.

II. Актуалізація опорних знань. Мотивація навчальної діяльності учнів.

1. Фронтальне опитування.

- Послухайте уважно:

„ Доданок, доданок, сума; зменшуване, від'ємник, різниця; ділене, дільник, частка.”

- Назви компонентів якої дії ви не почули? (дії множення)

- Назвіть компоненти дії множення.(1 множник, 2 множник, добуток)

- Що означає 1 множник? (Яке число треба додати або називає рівні доданки.)

- Що означає 2 множник?(Скільки разів треба додати або кількість доданків.)

- Продовжить речення: „Дія множення – це...” (додавання рівних доданків.)

2. Заміна суми добутком. (Слайд 3)

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
-----------	---

НАПРЯМ

"АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ"

<i>Павелків Роман Володимирович</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ	5
<i>Сілков Валерій Васильович</i> ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДІЙСНЮВАТИ НАСТУПНІСТЬ У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ МІЖ I-IV ТА V-VI КЛАСАМИ	7
<i>Колупаєва Тетяна Євстафіївна</i> СТАНДАРТИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ВИМІРІ	10
<i>Белаши Тетяна Степанівна</i> ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА	13
<i>Болгар Олена Миколаївна</i> ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	16
<i>Боровець Олена Віталіївна</i> ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	19
<i>Бричок Борис Павлович</i> МАЙБУТНІЙ ВЧИТЕЛЬ ФОРМУЄТЬСЯ ЩЕ ЗА ШКІЛЬНОЮ ПАРТОЮ	22
<i>Бричок Світлана Борисівна</i> ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА: ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ РОЗВИТКУ	24
<i>Веремчук Алла Петрівна</i> ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ І СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ЙОГО ОСОБИСТОСТІ	28
<i>Гданьян Олександр Олександрович</i> ДИДАКТИЧНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ	31
<i>Грицай Наталія Богданівна</i> ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ	33
<i>Гудовсек Оксана Анатоліївна</i> АРТПЕДАГОГІКА - НОВИЙ НАПРЯМ В СИСТЕМІ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	35
<i>Дерманська Наталі Вікторівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ В.СУХОМЛІНСЬКОГО В СУЧАСНИХ УМОВАХ	37
<i>Дмитренко Галина Олександрівна</i> ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ ДО ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	40
<i>Захарчук Зоя Олександрівна</i> ХОРОВА ДЕКЛАМАЦІЯ ЯК ЗАСІБ УСВІДОМЛЕННЯ ФАКТИЧНОГО ТА ОБРАЗНОГО ЗМІСТУ ВІРША, ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ВИРАЗНОГО ЧИТАННЯ	42
<i>Іскра Лілія Віталіївна</i> ІДЕЇ ВИХОВАННЯ В ДУСІ МИРУ У СУЧАСНІЙ ШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ	47

<i>Катеринюк Вікторія Іванівна</i>	ГУМАНІСТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ШЛЯХ ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОНФЛІКТІВ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ	48
<i>Красовська Ольга Олександрівна</i>	ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ У ЗМІСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ГАЛУЗІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ	50
<i>Мартинчук Ольга Володимирівна</i>	БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС У ЙОГО ГЕНЕЗИСІ ТА РОЗВИТКУ	53
<i>Міщенич Оксана Миколаївна</i>	ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ САМОСВІДОМОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	56
<i>Мішук Наталія Андріївна</i>	РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ПРОГНОЗУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	59
<i>Петрушина Неоніла Павлівна</i>	НАДАННЯ ПІДТРИМКИ УЧНЯМ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ	62
<i>Рудич Зінаїда Володимирівна</i>	СОЦІОКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНЦІЯ В МЕРЕЖІ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ	64
<i>Сафронюк Інна Іванівна</i>	ПРИКЛАДНА ІННОВАТИКА В СКЛАДНИХ УМОВАХ	66
<i>Шевців Зоя Михайлівна</i>	ПРАКТИКА ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	69
<i>Шутяк Володимир Георгійович</i>	ПРО ПОЛІТЕХНІЧНУ ОСВІТУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	71
<i>Яковишина Тетяна В'ячеславівна</i>	ІННОВАЦІЙНА ПЕРЕБУДОВА НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У РОБОТІ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	75
<i>Юрчик Леся Михайлівна</i>	ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	78

НАПРЯМ

"РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ"

<i>Андрущук Мирослава Володимирівна,</i>	УКРАЇНСЬКЕ ЧИТАННЯ 3 КЛАС	81
<i>Болгар Олена Миколаївна</i>	ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА ІМІДЖ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ	84
<i>Гойда Ольга Петрівна</i>	УРОК АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ. 2 КЛАС (ЗА ПІДРУЧНИКОМ О. КАРП'ЮК)	86
<i>Грибчук Світлана Миколаївна, Невелічук Лариса Петрівна</i>	РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАННІ МОЛОДШИХ КЛАСІВ	89
<i>Грицюта Олена Анатоліївна, Кривко Валентина Григорівна, Мосійчук Галина Анатоліївна</i>	РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	91
<i>Дзюбук Галина Володимирівна</i>	ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В "ШКОЛІ ЩАСЛИВОЇ ДИТИНИ"	96

<i>Дубінська Олена Володимирівна</i> ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК (ЧИТАННЯ, ПРИРОДОЗНАВСТВО, ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО) 1 КЛАС	98
<i>Кухарчук Валентина Степанівна</i> УРОК ПИСЬМА В БУКВАРНИЙ ПЕРІОД НАВЧАННЯ ГРАМОТИ	100
<i>Мащенко Вікторія Ігорівна</i> ОЗНАЙОМЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ЕЛЕМЕНТАМИ МИЛОЗВУЧНОСТІ ТА ВИРАЗНОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	103
<i>Миронюк Галина В'ячеславівна</i> ПСИХОЛОГО-ЛІНГВІСТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	106
<i>Порадюк Оксана Миколаївна</i> ОПТИМАЛЬНІ ШЛЯХИ САМОРОЗВИТКУ, САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ТА САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ	109
<i>Приходько Лариса Миколаївна</i> ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ІГОР, ІГРОВИХ СИТУАЦІЙ У НАВЧАЛЬНО - ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	112
<i>Раджабова Тетяна Миколаївна</i> УРОК СЛОВЕСНОСТІ В 2-ОМУ КЛАСІ	115
<i>Рябова Олена Анатоліївна</i> УРОК МАТЕМАТИКИ 1 КЛАС	118
<i>Саковська Тетяна Миколаївна</i> ВИХОВНА ГОДИНА. 1 КЛАС	121
<i>Сидорук Галина Василівна</i> УРОК З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (4 КЛАС ЗА ПІДРУЧНИКОМ О. КАРП'ЮК)	124
<i>Стельмах Ольга Миколаївна</i> ВИХОВНА ГОДИНА	127
<i>Суржук Тетяна Борисівна</i> ОПРАЦЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ТЕКСТУ В УМОВАХ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ	129
<i>Тимошенко Оксана Анатоліївна</i> ВИХОВНА ГОДИНА	132
<i>Тишина Вікторія Вікторівна</i> ВИХОВНА ГОДИНА 3 КЛАС	137
<i>Ткачук Ольга Сергіївна</i> ФОРМУВАННЯ ФОНЕТИКО-ОРФОЕПІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	140
<i>Усач Лариса Володимирівна</i> ВЗАЄМОДІЯ ПЕДАГОГА ТА СІМ'Ї ПРИ ФОРМУВАННІ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	141
<i>Фірсова Ольга Валеріївна</i> УРОК МАТЕМАТИКИ. 3 КЛАС	145
<i>Шоха Олена Святославівна</i> УКРАЇНСЬКА МОВА. 3 КЛАС	149
<i>Яценя Алла Володимирівна</i> МАТЕМАТИКА. 1 КЛАС	153